

תפיסת החשיבות של מטרות מערכת החינוך בעיני הציבור

בישראל

דוח מחקר

יצחק גילת

מרס 2019

אדר ב' תשע"ט

רקע

מערכת החינוך היא בעלת השפעה ישירה או עקיפה על כל תחומי החיים במדינה ולפיכך יש עניין ללמוד מה חושב הציבור במדינה על תפקידה. אחד ההיבטים החשובים בתפקידה של מערכת החינוך הוא סדר העדיפויות ביעדים האסטרטגיים שהיא מציבה. סדר העדיפויות עליו מחליטים קובעי המדיניות משפיע על כל התחומים של מערכת החינוך - הקנייה של ידע, שיפור הישגים, עיצוב זהות, השתלבות בחברה, קידום רווחה נפשית וגופנית ועוד. כדי ללמוד מה חושב הציבור על סדר העדיפויות הראוי של היעדים האסטרטגיים במערכת החינוך ערכנו סקר בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית במדינת ישראל – בוגרים ותלמידי תיכון הדוח הנוכחי מציג את הממצאים ש התקבלו בסקר.

למשתתפי הסקר הוצגו חמישה נושאים מרכזיים המעסיקים את מערכת החינוך והם התבקשו לדרג אותם על פי מידת החשיבות שלהם, בעיניהם. המטרות שהוצגו הן:

א. הקניית ידע ושיפור הישגים לימודיים

ב. קידום בריאות גופנית ונפשית של התלמידים

ג. פיתוח ערכים של דמוקרטיה ושוויון

ד. הפחתה ברמת האלימות

ה. יצירת קשר טוב בין מורים וגננות לבין הורים.

תיאור המדגם

בוגרים: בסקר השתתפו 503 משיבים, המהווים מדגם מייצג של המגזר היהודי¹, כמחצית מהם נשים (n=252). התפלגות לפי הזיקה לדת של המשיבים היא: 9% חרדים 13% דתיים 32% מסורתיים ו 46% חילונים. גיל המשיבים הממוצע הינו 42.4 (SD=15.20). ממוצע שנות הלימוד של הנבדקים הינו 14.15 שנים (SD=3.6)

---

¹ המדגם לא כלל משיבים מהאוכלוסייה הערבית בישראל. בדיקת מעמד המורה באוכלוסייה הערבית תיעשה בסקר נפרד.

כ-12% מהמשיבים עוסקים בחינוך והיתר עוסקים בתחומי עיסוק הכוללים בין השאר רופאים, עורכי דין, עצמאים, עובדי סיעוד, אנשי כספים, אנשי אדמיניסטרציה, פקידיים במגזר הציבורי, אנשי שיווק ומכירות ועוד. ל 42% מהנשאלים יש ילדים במערכת החינוך (גן ילדים, בית ספר יסודי או בית ספר על יסודי).

תלמידים: בסקר השתתפו 202 תלמידי תיכון. הם מחולקים באופן שווה בין בנים לבנות. ההתפלגות לפי כיתות היא: 30% בכיתה י', 35% בכיתה י"א ו 35% בכיתה י"ב. התפלגות לפי הזיקה לדת של המשיבים היא: 10% חרדים 22% דתיים 20% מסורתיים ו 48% חילונים

השאלון

למשתתפי הסקר הוצגו חמישה נושאים מרכזיים המעסיקים את מערכת החינוך והם התבקשו לדרג אתן על פי מידת החשיבות שלהן כאשר המטרה החשובה ביותר מקבלת את הערך 1. המטרה השנייה בחשיבותה מקבלת את הערך 2. וכל הלאה עד המטרה האחרונה בחשיבותה המקבלת את הערך 5. כאמור, המטרות שהוצגו הן: הקניית ידע ושיפור הישגים לימודיים. ב. קידום בריאות גופנית ונפשית של התלמידים. ג. פיתוח ערכים של דמוקרטיה ושוויון. ד. הפחתה ברמת האלימות. ה. יצירת קשר טוב בין מורים וגננות לבין הורים.

ממצאים

חושבה התפלגות שכיחויות של התשובות בכל אחת מן המטרות. לצורך הצגת הממצאים קובצו יחדיו אחוזי המשיבים שבחרו במטרה כחשובה ביותר או כשנייה בחשיבותה. הלוחות והתרשימים שיוצגו להלן מראים את האחוזים האלה.

בחלק זה נציג את הממצאים שהתקבלו לגבי המדגם של הבוגרים, וכן השוואות אלה:

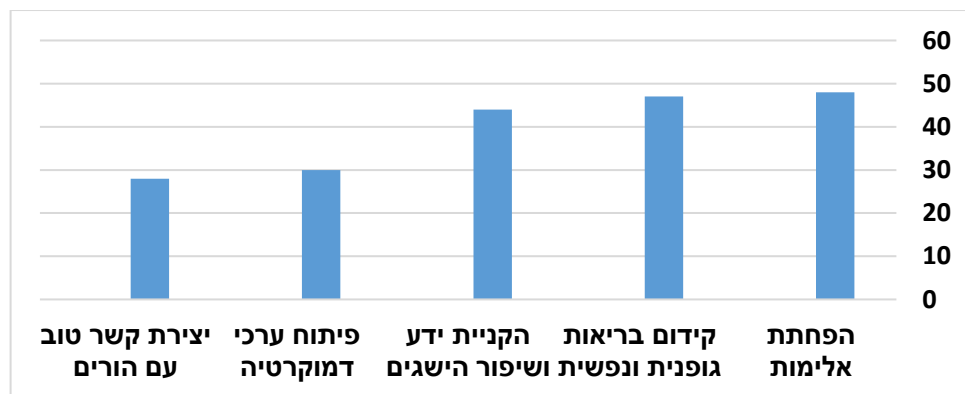
- השוואה בין עובדי חינוך (גננות, מורים, מנהלים, יועצות) לבין בוקרים שאינם עובדי חינוך
- השוואה בין גברים לבין נשים
- השוואה בין משיבים שהגדירו עצמם כחילוניים לבין משיבים שהגדירו עצמם כחרדים
- השוואה בין שלוש קבוצות הורים, לפי המסגרת בה לומדים ילדיהם – גן ילדים, בית ספר יסודי, בית ספר על-יסודי
- השוואה בין בוגרים לבין תלמידי תיכון

כל הבוגרים

לוח 1 ותרשים 1 מציגים את הממצאים שהתקבלו במדגם הבוגרים שבחרו בה

לוח 1: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך, במדגם הבוגרים כולו (N=503)

הפחתת אלימות	קידום בריאות גופנית ונפשית	הקניית ידע ושיפור הישגים	פיתוח ערכי דמוקרטיה	יצירת קשר טוב עם הורים	כל המדגם
48	47	44	30	28	

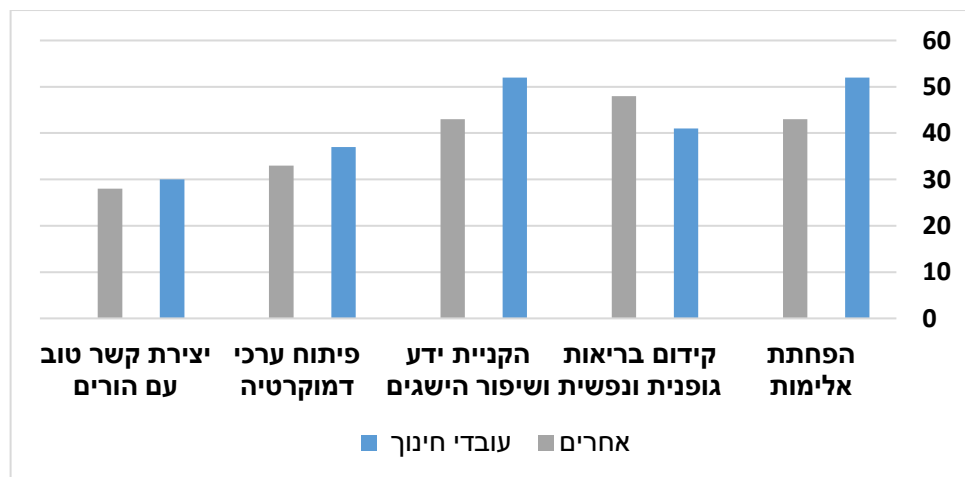
תרשים 1: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך, במדגם הבוגרים

השוואה בין עובדי חינוך לבין עוסקים בתחומים אחרים

לוח 2: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך,

בקרב עובדי חינוך לעומת אחרים

יצירת קשר טוב עם הורים	פיתוח ערכי דמוקרטיה	הקניית ידע ושיפור הישגים	קידום בריאות גופנית ונפשית	הפחתת אלימות	
30	37	52	41	52	עובדי חינוך (N=64)
28	33	43	48	43	אחרים (N=439)

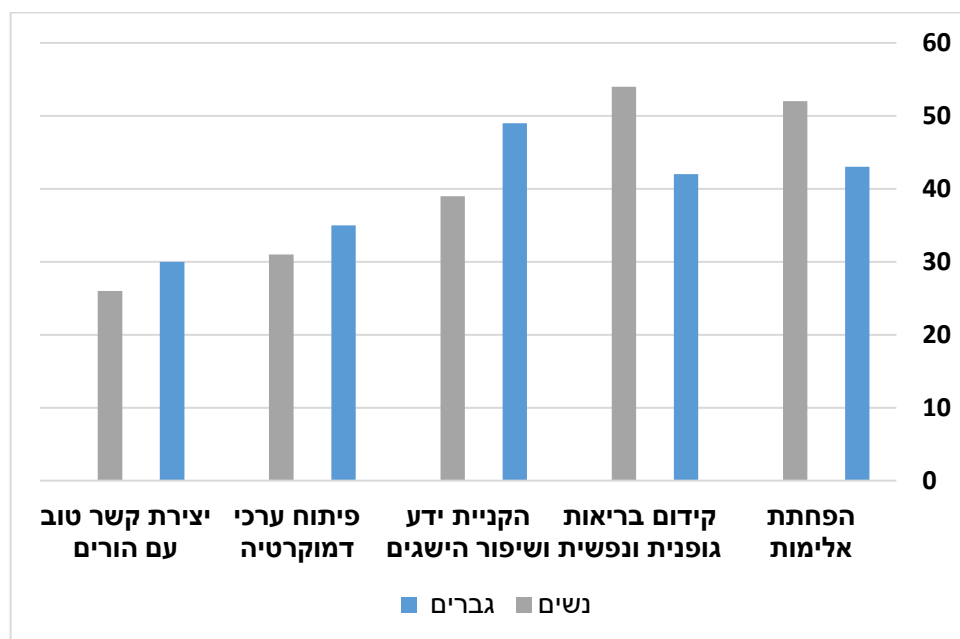
תרשים 2: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך,

בקרב עובדי חינוך לעומת אחרים.

השוואה בין גברים לנשים

לוח 3: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך, בקרב גברים ונשים

הפחתת אלימות	קידום בריאות גופנית ונפשית	הקניית ידע ושיפור הישגים	פיתוח ערכי דמוקרטיה	יצירת קשר טוב עם הורים	
43	42	49	35	30	גברים (N=251)
52	54	39	31	26	נשים (N=252)

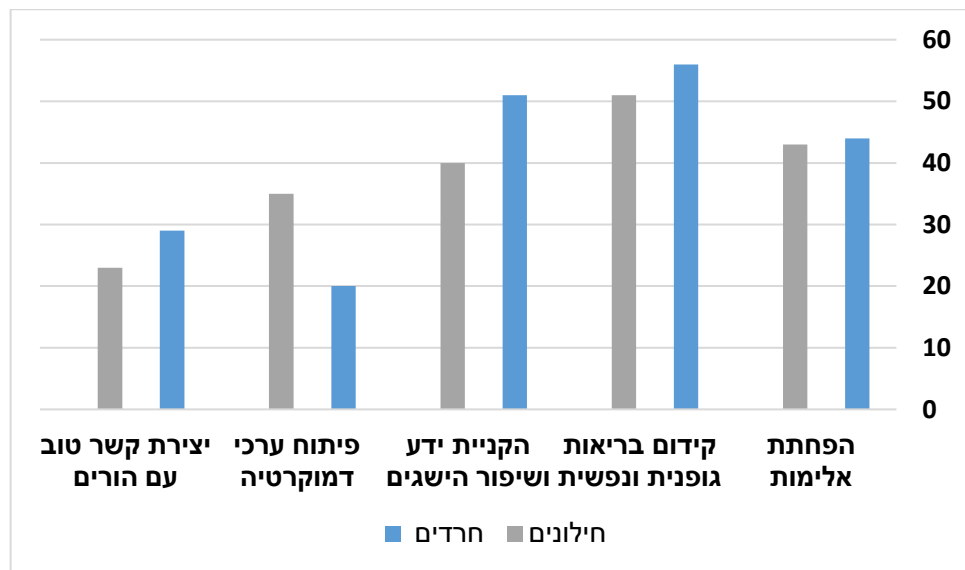
תרשים 3: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך, בקרב גברים ונשים

השוואה בין חילוניים לחרדים

לוח 4: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך,

חילונים וחרדים

הפחתת אלימות	קידום בריאות גופנית ונפשית	הקניית ידע ושיפור הישגים	פיתוח ערכי דמוקרטיה	יצירת קשר טוב עם הורים	
44	56	51	20	29	חרדים (N=45)
43	51	40	35	23	חילונים (N=229)

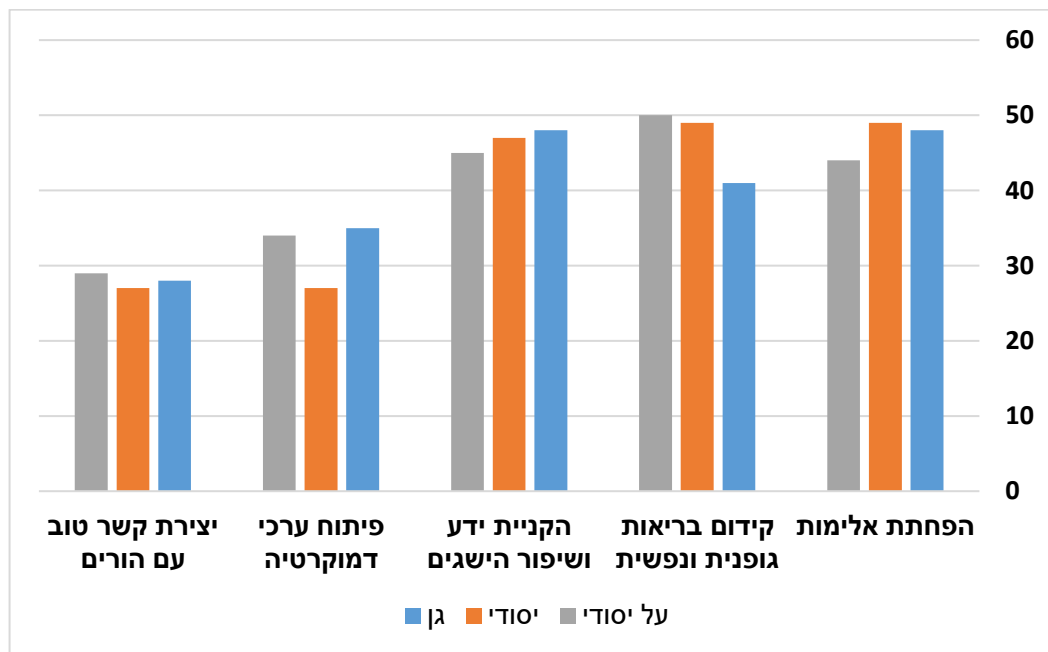
תרשים 4: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך,

בקרב חילונים וחרדים

השוואה בין הורים לילדים בגן, בבית ספר יסודי בבית ספר על-יסודי

לוח 5: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך, בקרב הורים לילדים בגן ביסודי ובעל יסודי

הפחתת אלימות	קידום בריאות גופנית ונפשית	הקניית ידע ושיפור הישגים	פיתוח ערכי דמוקרטיה	יצירת קשר טוב עם הורים	
48	41	48	35	28	גן (N=116)
49	49	47	27	27	יסודי (N=110)
44	50	45	34	29	על יסודי (N=101)

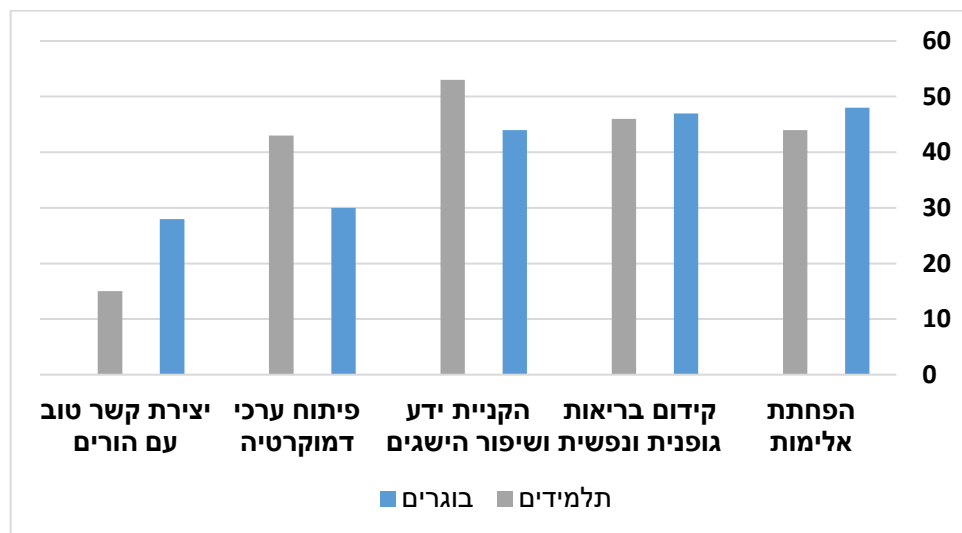

תרשים 5: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך, בקרב הורים לילדים בגן ביסודי ובעל יסודי

השוואה בין בוגרים לבין תלמידים

לוח 6: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך, בקרב בוגרים ובקרב תלמידי תיכון

הפחתת אלימות	קידום בריאות גופנית ונפשית	הקניית ידע ושיפור הישגים	פיתוח ערכי דמוקרטיה	יצירת קשר טוב עם הורים	
48	47	44	30	28	בוגרים (N=503)
44	46	53	43	15	תלמידים (N=202)

תרשים 6: אחוז המדרגים כל אחת מן המטרות כבעלת חשיבות רבה למערכת החינוך, בקרב בוגרים ובקרב תלמידי תיכון

סיכום הממצאים

- א. שתי המטרות החשובות ביותר של מערכת החינוך בתקופה הנוכחית, לדעתנו של הציבור הבוגר הן הפחתת אלימות וקידום הבריאות הגופנית והנפשית של התלמידים. מעט אחריהן נמצאת המטרה של הקניית ידע ושיפור הישגים לימודיים. שתי המטרות הפחות חשובות הן קידום ערכים של דמוקרטיה ושוויון אצל התלמידים ופיתוח קשר טוב בין הורים לבין בתי ספר.
- ב. בדיקת הקשר בין תחום העיסוק לבין סדר החשיבות של המטרות גילתה שעובדי חינוך מייחסים חשיבות גבוהה ביותר להפחתת אלימות ולשיפור הישגים בעוד אשר משיבים שאינם עובדי חינוך מייחסים חשיבות גבוהה יותר לקידום בריאות גופנית נפשית של התלמידים.
- ג. בדיקת הקשר בין רמת הדתיות לבין סדר החשיבות של המטרות גילתה שמשיבים חרדים מייחסים חשיבות גבוהה יותר להקניית ידע ושיפור הישגים, וחשיבות נמוכה יותר לקידום ערכי דמוקרטיה ושוויון, מאשר משיבים חילוניים.
- ד. השוואה בין בוגרים לבין תלמידי תיכון גילתה שתלמידים תופסים את הקניית הידע ושיפור הישגים כמטרה חשובה יותר מאשר בוגרים. כמו כן, תלמידים תופסים את הפחתת האלימות במערכת החינוך כמטרה קצת פחות חשובה מאשר הבוגרים. יחד עם זאת, גם בקרב התלמידים, קרוב למחציתם סבורים כי הפחתת אלימות היא מטרה בעלת חשיבות עליונה.
- ה. העובדה שהפחתת אלימות נתפסת כמטרה החשובה ביותר העומדת כיום בפני מערכת החינוך משקפת ככל הנראה מציאות בעייתית ביותר. כל ארבע המטרות האחרות – שיפור הישגים, קידום בריאות, עיצוב ערכים ופיתוח קשר טוב עם הורים, הן מטרות בונות, המכוונות להשגת תוצרים המקדמים את ההתפתחות המקצועית והאישית של התלמידים ושל מערכת החינוך והחברה ככלל. נוכחותה של אלימות בגני הילדים ובבתי הספר משבשת באופן רציני את היכולת של מערכת החינוך למלא את תפקידה. יתירה מזאת, האלימות במערכת החינוך עלולה להקרין על הסביבה החברתית כולה, לחזק נורמות חברתיות של התנהגות אלימה ולפגוע ברוחה החברתית של החברה הישראלית כולה. בנוסף, נוכחותה של אלימות בגני הילדים ובבתי הספר פוגעת באופן ישיר ברווחה הרגשית ובמוטיבציה לעבודה של עובדי החינוך עצמם ולמנוע מאנשים ראויים לבחור בחינוך כעיסוק. הממצאים מזמינים

נקיטת צעדים משמעותיים על מנת להחזיר את הרוגע הדרוש לתפקוד בריא של מערכת החינוך.